

Đi Tìm Mộ Ông Nguyễn Hiến Lê

“Mộ Nguyễn Hiến Lê hả? Chị không biết. Chị chưa nghe cái tên này bao giờ”
– chị D. lắc đầu. Nhìn sâu vào mắt chị, tôi biết chị nói thật. Tôi cứ nghĩ một học giả tài đức vẹn toàn như cụ thì ai từng cấp sách đến trường đều biết. Huống hồ chị – người công tác trong lĩnh vực văn hóa...

“Ông này cũng nổi tiếng dữ!”

Tôi chạy hơn 150 km bằng xe Honda đến Đồng Tháp để tìm mộ cụ Nguyễn Hiến Lê. Tôi đi chỉ để thắp một nén nhang trước linh cữu con người đáng kính ấy. Đọc sách, tôi biết mộ cụ nằm ở Lai Vung. Với một người có nhiều đóng góp cho nền văn hóa như cụ, tôi tin người dân ở đó sẽ chỉ cho tôi mộ cụ dễ dàng như trở bàn tay.

Câu nói chân thật của chị D. không khiến tôi suy suyển. Tôi cẩn thận ghi tên cụ vào giấy rồi đưa chị đọc. Cuối cùng, chị trả lại mảnh giấy với nụ cười e lệ:

“Chị không biết thật rồi. Để chị giới thiệu cho em một người khác nhé!”

Sau khi nghe nguyện vọng của tôi, người này nhún vai nói chắc nịch:

“Anh chưa nghe tên ông ấy bao giờ. Em có làm với ai không?”

Tôi cố nở nụ cười méo xệch:

“Anh không biết ông ấy thật à?”

“Thật mà. Ông ấy là ai vậy, em?”

Anh hỏi lại tôi hết sức bình tĩnh như đang chờ được cung cấp thông tin về một con người xa lạ.

Nhìn chiếc máy tính nối mạng của anh, tôi dè dặt hỏi nhờ tra cứu thông tin về cụ. Google sỏ ra cả một núi thông tin về cụ, nhưng chi tiết về mộ cụ hiện ở đâu thì không hề thấy. Anh đứng cạnh tôi nheo mắt đọc chăm chú. Cuối cùng anh a lên một tiếng:

“Ông này cũng nổi tiếng dữ!”

Câu nói của anh khiến tôi đau nhói. Ngồi xuống chiếc ghế đá lạnh lẽo chiều mưa, tôi tự hỏi mình còn cách nào để tìm ra mộ cụ. Tôi cảm tưởng mình đang phiêu lưu trong khu rừng rậm rạp để truy tìm kho báu.

Cuộc tìm kiếm vô vọng

Chợt nhớ cô giáo dạy văn cấp ba quê ở Lai Vung, tôi liền bấm số điện thoại của cô, hy vọng tìm được đôi chút thông tin. Nhưng cô giáo tôi không biết. Cô hứa sẽ gọi điện hỏi thăm bà con ở Lai Vung xem thử có ai biết mộ cụ ở đâu không.

Tôi lại không ngần ngại bấm số điện thoại của một nhà văn. Anh là người miền Tây, chắc sẽ có những thông tin hay. Kết quả là anh biết rất rõ về cụ, nhưng cái vụ mồ mả của cụ thì anh bí. Tôi lại lục trí nhớ để tìm số điện thoại của một nhà báo. Sau khi nghe tôi hỏi, anh cười sặc sụa và mạch lạc trả lời là anh... không biết.

Không bó tay, tôi bèn bấm số 1080 và nghe giọng nhẹ nhàng của một nữ điện thoại viên. Tôi dám chắc là cô đã phải nhin cười. Mất năm phút tra cứu thông tin, cô nói tổng đài chưa cập nhật thông tin này và mong khách hàng thông cảm. Tôi thông cảm. Cụ Nguyễn Hiến Lê mất đến nay đã tròn 25 năm, không ai nghĩ đến chuyện nghiên cứu về cụ, một vị học giả dành cả đời đóng góp vào tàng thư dân tộc những tác phẩm giá trị nhất.

Mở đầu cuốn Đông Kinh Nghĩa Thực, Nguyễn Hiến Lê viết:

“Mà có bao giờ người ta nghĩ đến việc thu thập tài liệu trong dân gian không? Chẳng hạn khi một danh nhân trong nước qua đời, phái một người tìm thân nhân hoặc bạn bè của người đã mất, để gom góp hoặc ghi chép những bút tích về vị ấy, rồi đem về giữ trong các thư khố làm tài liệu cho đời sau. Công việc có khó khăn tốn kém gì đâu, mà lại có lợi cho văn hóa biết bao”.

Thật không ngờ, điều cụ luôn canh cánh trong lòng, đến khi mất lại vụn vào chính đời cụ.

Vỡ òa niềm vui

Tôi đứng ở Lai Vung và biết mộ cụ cũng chỉ nằm đâu đó quanh đây. Chợt nhớ đến người thầy đã dạy cho tôi biết về Nguyễn Hiến Lê, lòng tôi vỡ òa như đứa trẻ. Tôi cuống quýt gọi điện cho thầy. Thầy cười rồi gửi tin nhắn. Tin nhắn không dấu. Một người dân đoán nơi tôi cần đến là chùa Phước Ân, gần ngã tư Cai Bường, Vĩnh Thạnh, huyện Lập Võ. Người địa phương nhìn tôi dặn dò:

“Từ Lai Vung, con đi thêm khoảng 10 km nữa dọc theo quốc lộ 80 là sẽ tới ngã tư Cai Bường. Tới đó con hỏi chùa Phước Ân ai cũng biết hết”.

Mưa bắt đầu nặng hạt quất vào mặt, vào mũi, vào áo mưa ràn rạt nhưng tôi không cảm thấy rét buốt. Có điều gì đó cựa quậy trong lòng, vừa đê mê vừa phấn khởi.

Con đường trắng xóa trong màn mưa như

những bông tuyết bay lững lờ trong không trung. Giọt mưa nào ngọt ngào rót lên môi mắt tôi. Giọt mưa nào tẩm mát tâm hồn tôi. Tôi phóng xe trên con đường thênh thang, lòng rộn ràng như đã đặt được bước chân vào chốn cần tìm.

Nơi an nghỉ của người nổi tiếng

Vĩnh Thạnh nghèo nàn và ươn át. Tôi phải hỏi tới người thứ tư mới biết chính xác đường vào **chùa Phước Ân**. Từ ngã tư Cai Bường rẽ tay trái vào hơn 1 km đường đất nữa mới tới. Con đường len lỏi qua những vườn cây ăn trái xanh mướt và một cây cầu gỗ bắc ngang con kênh. Nhà dân nằm im lìm dưới tán lá như trái chín giấu mình sau vòm lá. Không khí thuần khiết hòa vào hương xoài dịu êm khiến tôi ngẩn ngơ. Gia quyến cụ Nguyễn Hiến Lê phải cực kỳ tinh tế và hiểu ý cụ mới đem cụ về an nghỉ chốn bình yên này.

Chùa Phước Ân hiện ra trước mắt tôi vừa trang nghiêm vừa thân thiện. Ngôi chùa đơn sơ ẩn hiện sau lớp lá bồ đề lóng lánh nước mưa. Không một bóng người. Không gian im ắng. Tôi dắt xe chậm chậm qua sân chùa. Một bà cụ mặc áo nâu sòng, mái tóc hoa râm xuất hiện. Biết tôi muốn tìm mộ cụ Nguyễn Hiến Lê, bà chậm rãi trả lời.

“Trong chùa này chỉ có thầy trụ trì với bà biết ông ấy thôi”.

Bà dẫn tôi vào chánh điện. Sau lớp kính mờ ảo của khung ảnh, nụ cười cụ Nguyễn Hiến Lê vẫn tươi rói và đôi mắt dường như vẫn dõi theo trần gian, đôi mắt như thăm thẳm một niềm an lạc. Di ảnh cụ được treo bên cạnh người vợ thứ hai là bà Nguyễn Thị Liệu. Sau khi cụ mất, bà xuất gia đi tu và mong muốn được an nghỉ tại chùa Phước Ân cùng chồng.

Mộ cụ Nguyễn Hiến Lê nằm lọt thỏm trong khoảng 20 ngôi mộ khác. Ngôi mộ của một con người lỗi lạc nhỏ nhắn và giản dị đến nỗi bát nhang không một nén. Nhưng tôi biết, cụ rất ấm cúng khi nằm chung với toàn thể gia quyến trong một khu mộ.

Không hoành tráng, lộng lẫy. Không bia đá trường cửu. Không khoa trương diễm lệ. Cụ nằm đó bên ngôi chùa, trầm mặc nghe kinh kệ, là một điểm phúc hiếm ai nghĩ tới. Có lẽ đây là lối đi mãn nguyện nhất đối với một tâm hồn vốn giản dị và thanh sạch.

Trong gian phòng ấm cúng bên ly trà nóng, bà cụ hỏi tôi có thân thích gì với cụ Lê không mà lại đi thăm mộ lúc trời mưa gió. Tôi thưa thật, tôi chỉ là người đọc sách

của cụ. Tôi tìm mộ cụ chỉ để thắp một nén nhang trước hương hồn cụ để tỏ lòng cảm phục.

Bà chưa đọc sách của cụ nên hỏi tôi rằng cụ viết sách hay lắm sao mà mất lâu thế vẫn có người nhắc đến. Bà nói nhỏ:

“Con đã tìm được đến đây thì làm cách nào đó cho mọi người cùng biết nhé”.

Tôi cắm vào lọ hương trên mộ cụ một nén nhang thành kính. Hương trầm tỏa bay làm cay cay khóe mắt.

Những năm cuối đời

Năm 1980 ông Nguyễn Hiến Lê về lại Long Xuyên. Cùng năm ông bắt đầu viết Hồi ký Nguyễn Hiến Lê, đến tháng 9 năm 1980 thì hoàn thành. Đồng thời ông tách những đoạn nói về văn nghiệp ra riêng, sửa chữa, bổ sung và biên tập lại thành cuốn sách Đời viết văn của tôi. Tác phẩm này được sửa chữa xong vào năm 1981, sau đó sửa chữa thêm và hoàn chỉnh vào năm 1983.

Ông lâm bệnh và mất lúc 8 giờ 50 phút ngày 22 tháng 12 năm 1984 tại Bệnh viện An Bình, Chợ Lớn, hưởng thọ 73 tuổi. Linh cữu của ông được hỏa thiêu vào ngày 24 tháng 12 năm 1984 tại đài thiêu Thủ Đức. Việc hỏa táng và làm tang lễ, ma chay đơn giản là ý nguyện của Nguyễn Hiến Lê lúc sinh thời.

Sau khi hỏa thiêu, di cốt của ông được đem về chôn cất trong khuôn viên nhà bà Nguyễn Thị Liệp (người vợ thứ hai của ông) ở thành phố Long Xuyên. Năm Kỷ Mão (1999), bà Liệp tạ thế và được an táng trong khuôn viên chùa Phước Ân ở Rạch Cai Bường (thuộc xã Vĩnh Thạnh, huyện Lấp Vò, tỉnh Đồng Tháp), thì tro cốt của ông cũng được đặt bên trên phần mộ của bà.

Đôi nét về cụ Nguyễn Hiến Lê

Nguyễn Hiến Lê (1912-1984) quê ở làng Phương Khê, phủ Quảng Oai, tỉnh Sơn Tây, nay thuộc huyện Ba Vì, Hà Nội. Ông được biết đến như một nhà văn, học giả, dịch giả, nhà giáo dục.

Xuất thân từ một gia đình nhà Nho, ông học tại Hà Nội. Năm 1934, ông tốt nghiệp Trường Cao đẳng Công chính Hà Nội, sau đó làm việc tại miền Nam. Sau thời điểm tháng Tám năm 1945, ông đi dạy học ở Long Xuyên. Năm 1952, ông chuyển lên Sài Gòn mở nhà xuất bản và biên dịch sách, sáng tác, viết báo.

Nguyễn Hiến Lê đã dành trọn phần đời còn lại của mình để miệt mài viết sách. Ông có khoảng 120 tác phẩm sáng tác, biên soạn, dịch thuật thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau như giáo dục, văn học, ngữ học, triết học, lịch sử, du ký, gương danh nhân, chính trị, kinh tế...

Ông làm việc đều đặn 13 tiếng đồng hồ mỗi ngày, gồm sáu tiếng đọc tài liệu và hơn sáu tiếng để viết. Nhờ áp dụng nghiêm ngặt thời gian biểu này, ông đã hoàn thành

một khối lượng tác phẩm đồ sộ. Nhiều tác phẩm của ông trở thành cuốn sách gối đầu giường của thanh niên trẻ.

(TH.C sưu tầm theo Wikipedia)